

**DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR DE COMUNICARE
LA STUDENȚI PRIN EXERCIȚIUL ȘI JOCUL TEATRAL
ÎN CADRUL ORELOR DE ARTA VORBIRII**

**DEVELOPMENT OF STUDENTS' COMMUNICATION SKILLS
THROUGH EXERCISE AND THEATRICAL GAME
IN THE CLASSES OF SPEAKING ART**

LUCIA GALAC,

lector universitar,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 792.028.3:37

Capacitatea de a comunica reprezintă o premisă a procesului de construire a relațiilor interpersonale, de integrare socială. Comunicarea este un proces complex ce include schimbul de mesaje dintre, cel puțin, două persoane și presupune combinarea armonioasă a limbajului verbal, paraverbal și nonverbal. Abilitățile de comunicare sunt deosebit de importante pentru lucrătorii în cultură. Lecțiile la disciplina Arta vorbirii oferă studenților oportunitatea de a înțelege acest proces și de a-l aplica practic prin exercițiul și jocul teatral.

Cuvinte-cheie: *comunicare, strategie didactică interactivă, competență, arta vorbirii, limbaj, exercițiu, joc teatral, articulare*

The ability to communicate is a prerequisite of the process of building interpersonal relationships, of social integration. Communication is a complex process involving the exchange of messages between at least two people and implies a harmonious combination of verbal, paraverbal and non-verbal language. Communication skills are particularly important to the people working in the field of culture. The classes in the Speaking Art discipline provide students with the opportunity to understand this process and to apply it practically through exercises and theatre games.

Keywords: communication, interactive teaching strategy, skills, speaking art, language, exercise, theatrical game, articulation

În epoca mondializării capacitatea de a comunica a devenit un pilon important atât în formularea gândurilor cât și în claritatea expunerii lor. Eficientizarea comunicării a devenit o condiție indispensabilă a contemporaneității, valabilă pentru majoritatea domeniilor de activitate existente. Preocuparea de această arie de idei m-a motivat să diversific strategiile și metodele didactice, pentru a transmite discipolilor cunoștințele și abilitățile necesare pentru acest proces.

Disciplina *Arta vorbirii* este una dintre disciplinele de bază în procesul de formare a studenților de la catedra *Management artistic și culturologie*. Cursul are menirea de a-i familiariza pe studenți cu teoria și practica contemporană a culturii vorbirii scenice. Studiul disciplinei cuprinde două compartimente de bază: tehnica vorbirii și recitarea, realizarea artistică a diverselor specii literare (povestirea, textul publicistic, versurile).

Urmând, la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Programul de formare profesională în cadrul proiectului *Educația centrată pe cel ce învață* (certificat nr. 794/12 din 06 aprilie 2012), proiect susținut de Ministerul Educației al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF și Programul Educațional *Pas cu pas*, am conștientizat necesitatea de a analiza această problemă și de a elabora sugestii practice pentru eficientizarea procesului educațional.

Actualitatea temei rezultă din viziunea contemporană asupra procesului educațional și a necesității educării unor specialiști competenți, creativi, cu un nivel de cultură elevat.

Obiectul cercetării îl constituie procesul de dezvoltare a abilităților comunicative la studenți în cadrul orelor de *Arta vorbirii*.

Scopul este cercetarea și elaborarea sugestiilor practice pentru eficientizarea procesului educațional, elaborarea și definirea pașilor de implementare a curriculumului la *Arta vorbiri* prin competență și măiestrie în activitatea didactică.

Lețiile de *Arta vorbirii* constituie un cadru oportun de dezvoltare a competențelor comunicative. Sunt create condiții optime pentru aceasta. Mă refer la atmosfera degajată, la tratarea studentului ca subiect activ al învățării, valorificându-i pe deplin propriul potențial, la implicarea motivată a acestuia. Iar profesorul are posibilitatea să aplice un arsenal variat de strategii didactice de formare a abilităților comunicative.

Pentru realizarea scopului am trasat următoarele obiective:

Identificarea strategiilor didactice interactive care stimulează competențele de comunicare ale studenților în cadrul orelor de *Arta vorbirii*.

Stimularea competențelor de comunicare verbală a studenților prin aplicarea tehnicilor interactive.

Cunoașterea avantajelor și dezavantajelor aplicării jocului și exercițiului teatral.

În procesul de cercetare a temei și în elaborarea materialelor didactice am studiat surse bibliografice de conținut pedagogic, psihologic și metodic. În cercetările pedagogice am apelat la lucrările științifice ale autorilor: I. Cerghit, V. Guțu, Ș. Zlate, I. Drăghicescu, C. Oprea, E. Muraru, precum și la lucrările specialiștilor din domeniul teatrului, vorbirii scenice și a comunicării: V. Spolin, V. Mereuță, S. Stan, C. Crăciun, D. Popescu.

Pentru a corespunde cerințelor sistemului instructiv-educational, am studiat experiența profesorilor din cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice: prof. univ. V. Mereuță, conf. univ. P. Zavtoni, prof. univ. inter. Gh. Pietraru. În rezultatul acestei activități am analizat, revizuit și implementat noi metode și tehnici interactive.

În literatura de conținut pedagogic se menționează faptul că „...școala de astăzi se declară în favoarea diversificării și flexibilizării metodologiei de instruire” [1, p.64]. Metodologia didactică modernă își propune ca obiectiv participarea activă și conștientă a celor ce învață în procesul propriei formări și stimularea creativității lor.

Metodele de învățământ necesită o reevaluare și o adaptare la noile cerințe ale demersului educațional. Complexitatea procesului de învățare impune diversificarea și revizuirea critică a metodelor cu caracter formativ. Am ales folosirea strategiilor didactice interactive, fiindcă ele „...au în vedere provocarea și susținerea învățării active în cadrul căreia cel ce învață acționează asupra informației pentru a o transforma în una nouă, proprie, personală” [2, p.27].

În cadrul lecțiilor de *Arta vorbirii* am reevaluat metodele aplicate, punând accentul pe cele care contribuie la formarea personalității studentului, îl ajută să se includă plenar atât în relațiile sociale cât și în procesul de culturalizare a propriei persoane.

Necesitatea de a mă raporta la evoluția și necesitățile științei, a făcut ca obiectivele de bază în activitatea mea pedagogică să fie centrate pe personalitatea studentului. Pentru valorificarea potențialului fiecăruia, descoperirea particularităților psihologice individuale, e nevoie de cunoașterea și implementarea unei game largi de metode de predare. Pedagogia modernă nu impune reguli și metode rigide, ci oferă profesorului posibilitatea să caute tehnici eficiente pentru formarea competențelor și crearea abilităților la studenți.

Materialele studiate, activitatea la seminarele științifico-metodologice la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, studierea și propagarea experienței avansate au conturat instrumentele cu care pot opera în procesul de predare-învățare-evaluare în cadrul lecțiilor de *Arta vorbirii*.

Metodele frecvent folosite la ore sunt: explicația, descrierea, demonstrația, reflecția personală, problematizarea, exercițiul. Am ales jocul teatral și exersarea ca metodă de dezvoltare a competenței de comunicare, întrucât acestea permit o activitate interactivă, asigură includerea și, totodată, libertatea personală necesară pentru învățare. Jocul teatral dezvoltă tehnici și aptitudini personale prin intermediul practicării lui, menționa V.Spolin în manualul de tehnici pedagogice și regizorale „Improvizație pentru teatru” [3, p.210].

Vorbind despre formarea abilităților de comunicare, consider necesar să menționez că procesul de comunicare, dintr-o simplă transmitere a informației, în societatea contemporană a devenit fundamentul relațiilor umane și condiția necesară a existenței în contextul social uman. Formarea competenței prevede cunoașterea unui ansamblu de informații teoretice și practice. În cadrul prezentului articol am analizat formarea competențelor ce vizează aspectul comunicării ce se desfășoară pe nivelurile: logic, paraverbal și nonverbal.

Albert Mehrabian, profesor în psihologie, a stabilit că un mesaj verbal este perceput 7% la nivel logic al cuvintelor, 38% la nivel paraverbal (tonalitatea, volumul, rapiditatea vorbirii) și 55% la nivel nonverbal (ținuta, gesturile, mimica, vestimentația). O comunicare eficientă are loc atunci când toate trei componente se află în concordanță, acest fapt ne impune să atragem atenție egală fiecărui din acești factori [4; 5].

Primul nivel la care atrag atenția în cadrul lecțiilor de *Arta vorbirii* este acel logic. Acest nivel poate fi analizat nu numai prin prisma selectării cuvintelor, a informației, ci și din aspectul tehnicii emiterii cuvântului. Articulația, ortoepia, dicția, logica sunt temele care dau posibilitatea, prin aplicarea metodelor predare-învățare tradiționale și moderne, interactive, să formăm competențele de comunicare și relaționare.

Un moment important în desfășurarea demersului educațional este includerea activă a studenților în procesul de studiere. Aici e cazul să menționez rolul profesorului în acest proces. Aplicând metodologia interactivă, rolul profesorului în cadrul lecției s-a diversificat. Pentru a face procesul de învățare mai atractiv profesorul își atribuie funcția de organizator, regizor, dirijor, consilier și chiar participant în echipele de lucru. Sala de clasă devine sală de repetiție, iar lecția un proces ce necesită

implicare și activism din partea studenților.

Pe parcursul lecțiilor este indicată utilizarea unui limbaj pe potriva înțelegerii studenților, precum și realizarea unei comunicări expresive și convingătoare. Prezentarea conținutului predat într-un mod activ, atrăgător, elocvent, punerea în aplicare a arsenalului metodic și retoric, evitarea monologului, care plictisește, expunerea argumentată contribuie la participarea activă a studenților în procesul de învățare.

Studiul articulației este primul pas spre obținerea unei vorbiri clare și inteligibile, el prevede și gimnastica de articulare. Metoda cea mai eficientă pentru realizarea obiectivelor este exercițiul interactiv. Studenții relaționează nu numai cu mine, profesorul, dar și între ei. Exercițiile tradiționale pentru antrenarea mușchilor labiali și bilabiali „zâmbet-buchet”, „cămila”, „săbiuțele” etc., precum și cele noi, compuse de mine („rățușca”, „salutul peștilor”), sunt aplicate pentru dezvoltarea motrică a aparatului de vorbire. Realizarea acestor exerciții necesită includerea fizică, dar și a fanteziei, fapt ce trezește interesul studenților și îi menține activi.

La studierea dicțiunii, pentru însușirea articulației corecte a fonemelor, aplicarea normelor ortopedice ale limbii române, se lucrează mult cu cimiliturile, frământările de limbă.

În procesul de lucru cu studenții de la catedra *Regie, show și manifestări publice*, aplicând metodele interactive, am realizat exerciții de îmbinare a cunoștințelor și deprinderilor formate la disciplinele aderente, studiate la catedră.

Astfel, am realizat exercițiul *Zece broaște*, elaborat prin îmbinarea și aplicarea în practică a deprinderilor dobândite la *Arta vorbirii* și *Mișcarea scenică*. Exercițiul se realizează în grup, prevede pronunțarea clară a frământării de limbă prin menținerea fluxului necesar de aer și executarea unui complex de acțiuni prin coordonarea mișcărilor mâinilor și picioarelor. Exercițiul se realizează în ascendență de tempo, de la foarte rar la foarte repede.

Un alt exercițiu este *O mierliță fuflendiță*, acesta se îndeplinește prin conjugarea abilităților dobândite la disciplinele *Dans* și *Arta vorbirii*. Condițiile realizării sunt la fel ca la exercițiul expus mai sus. Scopul fiind menținerea respirației, vocii, clarității vorbirii prin implicarea într-o acțiune de dans.

Munca în echipă stimulează interacțiunea studenților, abilitățile de coordonare în colectiv, responsabilitatea și, ca urmare, studentul se încadrează mai ușor în activitatea de învățare. Pe de altă parte, are loc relaționarea studentului cu conținutul, fapt care este un avantaj al strategiilor didactice interactive, studentul înțelege mai bine scopurile învățării.

Teoretic, comunicarea o putem împărți în cea verbală, paraverbală și nonverbală. În practică aceste elemente sunt interdependente și acest fapt se reflectă și în metodele aplicate. Comunicarea paraverbală se referă la transmiterea informațiilor prin intermediul vocii. Se studiază intensitatea vocii, debitul vorbirii, intonațiile, pauzele. Sunt folosite cu succes pentru studierea acestui compartiment exercițiile cu mingea sau cu obiectele imaginare. Ca exemplu, poate servi jocul teatral *Bulgărele de zăpadă*. Studenții sunt plasați în linie dreaptă, având în față un obiect-țintă, o fereastră imaginară. Sunt rugați să-și închipuie că este iarnă și trebuie să arunce un bulgăre de zăpadă în fereastra colegului ca să-l invite afară la săniuș. E nevoie să strângă imaginar un bulgăre de zăpadă, să-l trimită în geam, aplicând efortul muscular necesar în așa fel, ca bulgărele să se lipească de geam. Efortul fizic este susținut de emiterea sunetului. Suportul sonor servește o vocală din șirul de vocale ce se studiază la lecție.

În timpul jocului, exercițiului studenții sunt cu adevărat deschiși, încordarea dispare. Atunci când studentul se include plener în realizarea sarcinii scenice, apare libertatea psihologică care descătușează potențele.

O altă metodă eficientă pe care o folosesc constituie o variațiune a metodei predării-învățării reciproce și a dramatizării. Ca exemplu, poate servi exercițiul *Reporterii* sau *Televiziunea*. Etapele desfășurării: se explică scopul exercițiului, se lucrează cu textul, se împart rolurile: 2 reporteri, 1 prezentator în studio, cameramanul și regizorul-șef. După realizarea exercițiului, cameramanul analizează limbajul nonverbal al reporterilor și al prezentatorului, iar regizorul-șef completează spusele cameramanului,

apreciază și comentează activitatea verbală a interpreților.

Exercițiul și jocul teatral dezvoltă competența de comunicare, în special, prin aspectul ei verbal, paraverbal și nonverbal. Aplicând diverse tehnici și metode la lecțiile de *Arta vorbirii*, se dezvoltă creativitatea, se stimulează motivația pentru învățare, studentul este ajutat să acumuleze noi informații.

În vederea stimulării continue a abilităților de comunicare a studenților, la catedra *Management artistic și Culturologie* este predat cursul *Tehnici de comunicare*, care prevede nu numai studierea aprofundată a principiilor și structurii comunicării, dar și studierea teoriei și practicii artei oratorice. Cunoștințele și abilitățile dobândite în cadrul orelor le va permite studenților să se formeze ca personalități multilateral dezvoltate, ce vor putea activa atât în domeniul culturii și artei, cât și în diverse domenii ale societății.

Formarea competențelor de comunicare conferă modificări pozitive de natură cognitivă, afectivă, atitudinală și de acțiune în structura personalității studentului. Relația de comunicare profesor-student acordă procesului de învățământ valoarea unei intervenții educaționale complexe.

În concluzie aș vrea să menționez, că strategiile didactice interactive care stimulează competențele de comunicare ale studenților în cadrul orelor de *Arta vorbirii* sunt axate pe metodele și tehnicile de predare-învățare interactivă în grup, precum și pe metodele și tehnicile de fixare și sistematizare a cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor.

Metodele interactive presupun o învățare prin comunicare, prin colaborare, produce o confruntare de idei, opinii și argumente, creează situații de învățare centrate pe disponibilitatea și dorința de cooperare a studenților, pe implicarea lor directă și activă, astfel stimulând competențele de comunicare verbală a studenților.

Exercițiul și jocul teatral însuși prin forma sa are o serie de avantaje:

- cultivă abilitățile de comunicare a studenților;
- permite acestora să-și aplice abilitățile în practică;
- formează spiritul de echipă;
- dezvoltă spiritul participativ;
- motivează studentul pentru învățare.

Ca dezavantaj al exercițiului și jocului teatral, la prima vedere, este faptul că studenții devin cam gălăgioși și dezorganizați, dar aceasta e doar o aparență, fiindcă procesul creativ impune o organizare interioară și nu întotdeauna o disciplină severă.

Consider că metodele interactive de predare-învățare în activitatea didactică contribuie la îmbunătățirea calității procesului instructiv-educativ, iar exercițiul și jocul teatral sunt foarte eficiente în procesul de dezvoltare a competențelor de comunicare a studenților și aduc un real folos descoperirii individualității lor.

Referințe bibliografice

1. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980.
2. OPREA, C. L. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.
3. SPOLIN, V. *Improvizație pentru teatru*. București: UNATC Press, 2008.
4. CRĂCIUN, C. *Tehnici de comunicare și negocieri*. Chișinău: Prut Internațional, 2002.
5. POPESCU, D. *Arta de a comunica*. București: Editura economică, 1998.